

Sakägare/Talerätt

Analys vindkraft

Efter NJA 2004 s. 590 syns en förändring i praxis. Från att ha varit fastare bunden till avståndet mellan vindkraftverken och klaganden sker istället en bedömning om huruvida det finns risk för olägenheter som skuggbildning och buller som inte är endast teoretiska eller helt obetydliga. Denna förändring har i någon mån har utvidgat talerätten för enskilda. I MÖD 2005:33 (se nedan) gavs talerätt till person boende ca 3 km från en vindkraftpark eftersom risk för skuggbildning och buller fanns. Vindkraftparken var i detta fall beläget på ett berg.

Av MÖD 2006:66 framgår, att ett åberopande endast av estetiska värden utgör ej grund för talerätt.

MÖD 2005:33 gällde talerätt i mål om tillstånd till vindkraftsanläggning. De klagande bodde på ett avstånd på 1,6 km till 3 km från vindkraftverken och var i miljödomstolens mening bosatta utanför störningsområdet varför miljödomstolen avvisade deras talan.

Miljööverdomstolen gjorde dock en annan bedömning genom att hänvisa till NJA 2004 s. 590 (se nedan) och ange att rätten att vara part och överklaga skall tillkomma varje person som kan tillfogas skada eller annan olägenhet genom den verksamhet som söks, om risken för skada eller olägenhet rör ett av rättsordningen skyddat intresse och inte är enbart teoretisk eller helt obetydlig. Vindkraftverken skulle placeras högt upp i landskapet vilket medför att de syns på långt håll. De klagande hävdade att vindkraftverken kommer att utgöra ett dominerande inslag i miljön. De uttryckte även oro för skuggbildning och buller. Miljööverdomstolen fann att olägenheterna inte var endast teoretiska eller helt obetydliga varför de hade talerätt.

Mål M 8141-04, 2005-06-30.

I mål M 9505-04 beslutade miljööverdomstolen att klagande som var boende vid ett strandområde på ett avstånd av omkring 2,5 km från 16 vindkraftverk till havs hade talerätt. Risken för att de skulle drabbas av olägenheter så som buller från vindkraftverken kunde inte anses helt obetydlig.

2005-11-03.

Tåme älv och Brännö brygga

NJA 2004 s. 590 är ett viktigt rättsfall som reder ut sakägarbegreppet i miljöbalken.

Rättsfallet består av två mål, Tåme älv och Brännö brygga.

Tåme älv

Målet gällde ansökan om tillstånd till vattenverksamhet enligt 11 kap MB. Utövaren sökte tillstånd till att anlägga en ny småbåtshamn med pirar samt att företa muddringsarbeten mm. De klagande ägde fritidsfastigheter vid viken. Fastigheten 3:22 innefattade en mindre del av vikens vattenområde och hade strandläge medans de övriga fastigheterna var belägna nära stranden. Pirarna skulle uppta ungefär hälften av vikens bredd. Klagandena angav att anläggningen kommer ge störningar under byggnadstiden genom grumligt vatten, ökat buller och ökade immissionen. De uppgav även att hamnen kommer att bli det dominerande inslaget i miljön. Miljödomstolen medgav sakägarställning till samtliga klagande som också tillgavs rätt till ersättning av rättegångskostnader. Både sakägarna och fortifikationsverket överklagade.

Fortifikationsverket yrkade på att bland annat på att miljödomstolens beslut angående rättegångskostnader skulle upphävas eftersom de klagande inte skulle ses som sakägare. Miljööverdomstolens avgörande gick i samma linje som miljödomstolens och de närboende fick sakägarställning, eftersom de riskerade att bli utsatta för olägenheter av den sökta verksamheten i enlighet med det synsätt som gällde under miljöskyddslagen. **Domstolen framhöll att ett av de grundläggande syftena med balken var att införa en enhetlig prövning oavsett vad slags mål det är fråga om.**

Högsta domstolen angav i sitt avgörande att den enligt vattenlagen gällande fastighetskopplingen inte gäller för sakägarbegreppet enligt miljöbalken som skall vara enhetligt och ta utgångspunkt från miljöskyddslagens definition. Högsta domstolen hävdar dock att det i praktiken i de allra flesta fall kan förväntas att den som känner sig berörd av ett beslut gör det eftersom personen i fråga har anknytning till en fastighet som berörs av verksamheten. De närboende angav att de kommer att drabbas av oacceptabla störningar under såväl byggtiden som under driften samt att vatten tillhörande en av fastigheterna kan komma att påverkas genom grumling. De menade slutligen att det planerade företaget kommer att påverka fastigheternas värde negativt.

Högsta domstolen ansåg att dessa omständigheter sammantaget innebar att de närboende kan utsättas för skada eller annan olägenhet genom den planerade vattenverksamheten. De hade alltså rätt att överklaga miljödomstolens dom och som motparter till Fortifikationsverket fick de även ersättning för sina ombudskostnader.

NJA 2004 s. 590.

Mål M 6427-01, 2003-02-07.

Mål M 1035-04, 2004-04-01.

Sakägarfrågan prövades av Regeringsrätten enligt 22 § förvaltningslagen I RÅ 2010 ref. 74. Målet gällde bygglov för ett vindkraftverk belägen 16-17 km från Onsala rymdobservatorium. Regeringsrätten ansåg att observatoriet har taleberättigad då det kunde inte uteslutas, att vindkraftverket kunde störa observatoriets verksamhet.

Sammanfattning

Av ovanstående framgår att ”Högsta domstolen angav i sitt avgörande, att den enligt vattenlagen gällande fastighetskopplingen inte gäller för sakägarbegreppet enligt miljöbalken som skall vara enhetligt och ta utgångspunkt från miljöskyddslagens definition. Högsta domstolen hävdar dock att det i praktiken i de allra flesta fall kan förväntas att den som känner sig berörd av ett beslut gör det eftersom personen i fråga har anknytning till en fastighet som berörs av verksamheten.”

Ovan nämnda dom i Högsta domstolen (NJA 2004 s. 590) innebär alltså, att sakägarbegreppet enligt miljöbalken inte behöver ha någon fastighetskoppling utan den som berörs, t.ex. bärplockare, jägare, svampplockare m.fl. som känner sig berörd av verksamheten vars olägenheterna inte endast är teoretiska eller helt obetydliga kan kanske också ha talerätt.

Av MÖD 2006:66 framgår, att ett överopande endast av estetiska värden ej utgör grund för talerätt.

2012-03-19

Claes-Erik Simonsbacka